

Møte for lukkede dører
Lørdag den 26. juni 1948 kl. 9.

President: M o n s e n .

D a g s o r d e n :

1. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om ikke-offentliggjorte overenskomster med fremmede makter (innst. S. D.).
2. Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomitee om inngåelse av en avtale med Sverige om visse fiskerispørsmål (innst. S. H.).
3. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om ervervelse av tomt til og forberedelser til bygging av ambassadehus i Stockholm m.v. (innst. S. I.).
4. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om forhandlinger med Storbritannia om Norges fiskerigrense (innst. S. G.).
5. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om bestemmelser om regulering av prisene ved salg av fettstoffer fra herdningsfabrikkene i tiden fra 1. mai 1948 til 30. april 1949 (innst. S. E.).
6. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om priser og prisutjevningsavgift for hvalolje (innst. S. F.).
7. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om tollavgifter fra 1. juli 1948 (innst. S. J.).

Etter forslag av presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.
3. Utenriksråd Skylstad, ekspedisjonssjef Ræder, byråsjef Fleischer og byråsjef Colban gis adgang til møtet under behandlingen av sakene nr. 1 - 4 på dagsordenen, og direktør Gjelsvik, Prisdirektoratet, ekspedisjonssjef Kvisli og byråsjef Lothe, tolldirektør Dannevig og konsulent Ludvigsen fra Finansdepartementet gis adgang til møtet under behandlingen av sakene nr. 5 -7.

S a k n r . 1 .

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om ikke-offentliggjorte overenskomster med fremmede makter (innst. S. D.).

Komiteen hadde innstillet:

Utenriksdepartementets melding om ikke-offentliggjorte overenskomster inngått med fremmede makter i 1947 - vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

S a k n r . 2 .

Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite om inngåelse av en avtale med Sverige om visse fiskerispørsmål (innst. S. H.).

Om saken i sin alminnelighet uttalte

Hambro (komiteens ordfører): Som man vil se, er innstillingen enstemmig, men innstillingen gir samtidig et meget sterkt uttrykk for hvor lite tilfreds man i virkeligheten er med den inngåtte avtale. Denne følelse av utilfredshet er like sterkt levende hos Regjeringen som hos komiteen; det er ingen som er fornøyd med avtalen. Der er enstemmighet om at vi må se å komme bort fra avtalen. Under drøftelsene i komiteen, hvor det ønske var enstemmig ikke å godta avtalen, hadde man konferanser med Regjeringen, med ambassadøren fra Stockholm og med forhandlerne; og når Regjeringen ytterst uvillig har gått til å fremlegge avtalen, er det av den samme grunn som komiteen endelig har måttet bøye seg for, at denne avtale er gjort til et ledd i den løpende varebytte- og valutaavtale med Sverige. Denne avtale har løpet siden 1. januar i år, og det ble fra svensk side satt overmåte meget inn på å få fiskeriatvalen knyttet inn i dette kompleks av avtaler. Hvis man skulle underkjenne denne avtalen nå, ville det kunne gripe inn i hele forholdet vedrørende betalingen for de norske skipsbyggningskontrakter i Sverige og i all lisensiering for eksport til Norge fra Sverige. Komiteen har ikke vovet å ta ansvaret for på dette tidspunkt å skape så vidtrekkende komplikasjoner i det ømfindtlige forhold til Sverige, særlig av hensyn til de valutamessige interesser. Men det er et ønske hos komiteen, som sikkert deles av Stortinget, at de norske forhandlere, når det gjelder en fornyelse av denne avtalen, må ha de mest bestemte instruksjoner, og prøve å nå lenger enn de har nådd denne gang.

Rent realpolitisk er man nødt til å innrømme at vi har ikke stått særlig sterkt overfor Sverige under disse forhandlinger. Det er å håpe at vi vil stå noe sterkere når der er gått noen tid. Den forandring i trålerloven som nødvendiggjøres ved denne avtale, er foreslått gjort

gjeldende til utgangen av 1949, for at man skal ha anledning til å drøfte saken med et gunstigere utgangspunkt enn vi hadde siste gang. Det er nevnt i innstillingen at når forhandlingene først ble opptatt flere måneder etter at avtalen var utløpet, skyldes det ikke det norske utenriksdepartement, men det skyldes at man fra svensk side ikke var rede til å forhandle. Og der ble gitt den opplysning, som i og for seg er interessant til belysning av de forhold hvorunder statene arbeider i denne tid, at man hadde så mange handelsavtaler under bearbeidelse i Sverige, og der var lagt så sterkt beslag på underhandlerne, at de ikke kunne makte å oppta disse underhandlinger med Norge før avtalen var løpet ut. Og når man skal forkaste eller godkjenne en avtale som i realiteten har vært i funksjon i 6 måneder, er forholdet ikke det aller heldigste eller det aller gunstigste. Vi må gå ut fra at forhandlingene fra norsk side nå vil bli forlangt opptatt så vidt betids i 1949 at man kan få anledning til å drøfte på en mer tilfredsstillende og fyldestgjørende måte de meget viktige norske interesser som man går for nær ved denne avtale.

Der er i Sverige - hva man skal være oppmerksom på her - bygget opp en sterk fiskeriindustri i løpet av de siste år. Der er 20 000 medlemmer i den svenske fiskerorganisasjon, og svenskene har kastet seg inn på markeder som vi mente var norske, og har opparbeidet en foredlingsproduksjon av sild og delvis av fisk som konkurrerer meget skarpt med vår egen industri. På den annen side er Sverige det store marked for Islands-sild, og hvis man uten videre skulle ha fulgt sitt hjerte og sin politiske innstilling og ha forkastet denne avtale, ville det ha skapt meget store vanskeligheter for de norske Islands-fiskere, for hele den flåte som nå skal gå ut. Der ble i komiteen brukt det uttrykk - som også Regjeringen var enig i - at man skulle «knurre» i den innstilling som ble avgitt. Å knurre for lukkede dører gir bare en relativt beskjedne moralsk tilfredsstillelse. Men i den notis om inngåelsen av avtalen som jo vil måtte bli å offentliggjøre, og i utenriksministerens meddelelse til svenskene, håper jeg at der vil bli gitt uttrykk for den knurrende stemning. Vi håper også at neste gang vi skal forhandle, må vi være i stand til ikke bare å knurre, men eventuelt også å bite hvis det ikke er mulig å nå fram på noen annen måte.

Jeg henstiller til overveielse - uten deri å legge noen kritikk av noen angjeldende - om det ikke ville være riktig etter hvert å skifte underhandlere i noen av de mange forhandlinger vi driver. Det er en uhyre påkjenning å skulle være mer eller mindre permanent underhandler om vanskelige handelspolitiske spørsmål. Å stå i dragkamp uten opphør sliter på, og det vil naturlig gjøre folk trette; og noen fornyelse, noen innsetting av friske tropper, som man bruker på andre fronter, med en adgang for dem som har stått i den første linje, til å få en hvileperiode bakenfor fronten, synes å kunne være å anbefale.

Vi har valt å si disse ting her. Saken vil jo komme opp i Odelstinget når man behandler den proposisjon som nødvendiggjøres ved vedtagelsen av konvensjonsutkastet. Som det vil fremgå av innstillingen, har Regjeringen bevart alle konstitusjonelle former, idet det under praktiseringen av avtalen fra januar og inntil nu uttrykkelig er tatt forbehold om at den kun kan praktiseres for så vidt den ikke strider mot norsk lov. Noen praktisk realitet har det for så vidt ikke ligget i dette som det er først i de siste dager av juni at de svenske sildefiskere kan antas å bringe i land i Norge trålfanget sild og småfisk.

For de medlemmer av Stortinget som ikke har hatt anledning til å følge disse spørsmål særlig, vil jeg gjerne ha understreket at når disse betenkeligheter har reist seg, skyldes det ikke i første rekke eller utelukkende hensynet til Sverige og de svenske fiskere, men en angst for at man ved å åpne en adgang til å endre trålerlovens § 2 skal skape muligheten for et påtrykk øvet av andre makter som har en sterk interesse av trålfisket utenfor den norske kyst. Under eventuelle forhandlinger med slike makter ønsker vi å stå så sterkt som mulig.

Steffensen: Vi ga jo uttrykk for vårt syn på saken i fjor da vi behandlet endringen av trålerloven, og det er ingen ting hendt som gjør at vårt syn på svenskeavtalen har endret seg. Jeg tror jeg kan si at hvis denne avtalen fremkommer i den foreliggende form en gang til, vil i all fall jeg stemme mot den. Jeg har nå vært i Sverige en tur og studert de svenske fiskeriforhold, og jeg tror at svenskene i dag har det meget vanskelig, særlig når det gjelder foredling av Fladengrunn-silden. Og jeg mener at vi ikke på noen måte må hjelpe og støtte dem slik at de kan bli en stor konkurrent når det gjelder norsk sildeproduksjon. Svenskene fanget i fjor så vidt jeg husker, 180.000 tønner Fladengrunn-sild, og denne silden førte de til Sverige. De hadde sterk fiskebegrensning og strenge pålegg om god behandling, men likevel hadde svenskene forferdelig stor møyne med å få solgt denne silden i Sentral-Europa. Hvis ikke matsituasjonen hadde vært så prekær som den er, hadde svenskene måttet gå til oppmaling av tusenvis av tønner av Fladengrunn-silden som de hadde ført til Sverige og kostet på salting og produksjonsomkostninger. Vi i Norge - jeg vil gjenta det - bør ikke på noen som helst måte i fremtiden støtte svenskene slik at de skal kunne konkurrere med oss i kvalitetsvarer. Når de nå for fullt alvor diskuterer å skulle anlegge sildoljefabrikker med moderne maskineri i Sverige for å kunne nyttiggjøre seg Fladengrunn-silden, vel, så får svenskene gjøre det. Men da blir det spørsmål om å ta opp ganske andre kvanta enn de nå gjør, og også på det område tror jeg svenskene kommer til å bli temmelig skuffet og få temmelig store vanskeligheter i fremtiden - og det må de så gjerne ha. Vi bør ikke på noen som helst måte støtte dem så de skal kunne møte oss med sin mer eller mindre fine konkurranse på

markedet når det gjelder sild. Jeg vil gjenta at i den foreliggende form kommer jeg ikke til å stemme for denne svenske avtale i fremtiden.

Komiteen hadde innstillet:

Det fremlagte utkast til fiskeriavtale med Sverige godkjennes.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 3 .

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om ervervelse av tomt til og forberedelser til bygging av ambassadehus i Stockholm m.v. (innst. S. I.).

Komiteen hadde innstillet:

1. Utenriksdepartementet får fullmakt til på vegne av den norske stat å erverve en byggetomt i Stockholm til oppføring av hus for ambassaden - på nærmere fastsatte vilkår.
2. På statsbudsjettet for budsjett-terminen 1. juli 1947 - 30. juni 1948 bevilges under
Utgifter:
Kap. 111. Utenriksrepresentasjon, post 3, Hus, underpost d, Husfond kr. 760 000 slik at bevilgningen forhøyes fra kr. 1 000 000 til kr. 1 760 000.
Inntekter:
Nytt kap. 2930. Salg av statseiendommer i utlandet..... kr. 760 000
3. Til forberedende arbeider til oppføring av hus for den norske ambassade i Stockholm tillates brukt inntil kr. 100 000 av «Ministerhotellfondets» (Husfondets) midler.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 4 .

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om forhandlinger med Storbritannia om Norges fiskerigrense (innst. S. G.)

Saken i sin almindelighet ble undergitt debatt.

Hambro (komiteens ordfører): Som det vil sees av innstillingen, har komiteen innbudt Stortinget til å anmode Regjeringen om å bringe instruks for fiskerioppsynet i samsvar med den kgl. resolusjon av 12. juli 1935, og den har også nevnt spørsmålet om internasjonale avtaler om beskyttelse av fiskebestand og om utnyttelse av og kontroll med fiske utenfor de gjeldende fiskerigrenser. Når komiteen har tatt opp disse spørsmål, er det fordi Utenriksdepartementet har tilstillet komiteen som utrykte bilag dokumenter vedrørende disse spørsmål, dokumenter som komiteen har satt stor pris på å motta, likesom det er med tilfredshet man kan konstatere at våre legasjoner i utlandet følger denne sak med større oppmerksomhet enn de gjorde i gamle dager.

Komiteen har blandt de utrykte bilag også fått oversendt den instruks som av Sjøforsvarets distriktskommando Nord har vært gitt sjefene på oppsynsskipene. Det er en særdeles lite tilfredsstillende instruks. Den inneholder graverende faktiske feil når det gjelder å gjøre rede for hva der er Norges sjøgrense, og den gjentar gamle bestemmelser som man trodde skulle være forsvunnet. Komiteens ordfører har hatt anledning til å konferere med kommanderende admiral og admiralstabssjefen om disse ting, og instruks vil bli beriktiget.

Det er også gledelig å kunne nevne at man, på initiativ så vidt jeg kan forstå fra Utenriksdepartementet, har tatt opp en ide som tidligere har vært nevnt her, å holde et kort kurs for marinens offiserer i oppsynstjenesten om sjøgrensespørsmål, til forklaring av hva et lands fiskerigrense er, og hvorledes vi er nådd til de resultater vi er kommet til i Norge. Det er et stort fremskritt, og jeg skulle ønske at man også ville forsyne disse fartøyer med dokument nr. 17 om sjøgrensespørsmålets historiske utvikling. Den engelske utgave av denne bok, utgitt av den internasjonale domstols forlagsinstitutt i Haag, har vært omdelt til skipssjefer både i England og Amerika, hvor det gjelder fiskerioppsyn, og vi ville ha all grunn til å ønske at også våre oppsynssjefer gjorde seg kjent med den litt videre bakgrunn for spørsmålet.

Om selve oppsynssjefenes virksomhet tror jeg det er bare godt å si sjømannsmessig. Jeg har hatt adgang til å gjennomgå, jeg tror alle rapporter som har vært innsendt fra sjefene for disse fartøyer, som har en hård tjeneste og som ikke alltid har så gode fartøyer eller arbeider under så gode forhold som man kunne ønsket. Men de har fått utlevert karter som ennå er preget av gammel konfusjon, og det vil være nødvendig at det blir gjort foranstaltninger til å

forandre disse karter. På de karter som er utdelt til oppsynssjefene, er opptrukket den engelske definisjon av hva vår sjøgrense skulle være. De såkalte «røde linjer» er avsatt på disse karter, og det kan alene skape konfusjon hos skipssjefene. Det er nødvendig å få slått fast også overfor marinen, at etter norsk oppfatning eksisterer det ikke noe som heter «de røde linjer». De kan aldri påberopes, og det skulle aldri ha vært godtatt fra norsk side at de ble påberopt. Til opplysning skal jeg nevne at disse såkalte «røde linjer», som har spilt en så stor rolle, fremkom derved at engelske forhandlere i 1925 anmodet fiskerikonsulent Iversen om å trekke opp på de fremlagte karter sjøgrensen slik som englenderne ønsket at den skulle defineres. Iversen var godtroende nok til å gjøre det, og det er senere fra engelsk side blitt påberopt som et norsk standpunkt, som vi har forlatt, og de har meget intenst henholdt seg til de Iversenske linjer. Marinen må ikke lenger bringes i den konfusjon som naturlig vil oppstå hos en skipsoffiser når han finner forskjellige sett av linjer opptrukket på disse karter. Marinen må heller ikke instrueres om, slik som i denne skrivelse eller dette P.M. som har vært omdelt til alle skipssjefene, at den norske sjøgrense er basert på grunnlinjer av høyst 10 mils lengde, når den grunnlinje de skal forsvare og hevde, særlig i Finnmark, har en meget, meget større lengde, både utenfor Varangerfjorden og på de andre felter hvor det er vanskeligheter til stede. Det skyldes selvfølgelig manglende instruksjon og intet annet at forholdene ikke har vært så tilfredsstillende, og jeg har ingen tvil om at det vil bli rettet på det.

Det er konstatert på ny ved behandlingen av denne sak med hvilken våken og skarp interesse fylkesmannen i Finnmark følger disse spørsmål. Han har ytet oss tjenester mange ganger, og de medlemmer av Stortinget som følger sjøgrensesaken, vil savne ham når han nå flytter sitt virksomhetsområde fra Finnmarks kyster til Mjøsas kyster, og jeg håper at hans ettermann må ha den samme vilje og evne til å følge det som foregår på dette viktige område og holde myndighetene underrettet.

Når komiteen henstiller til Regjeringen å ha sin oppmerksomhet henvendt på de internasjonale forhold, er det fordi, som opplyst i innstillingen, en rekke amerikanske stater har gått til meget betydelige utvidelser av sine sjøbelter. De sydamerikanske stater har proklamert en interessesfære på 200 mil, og i De forente stater har man gått over til å følge den politikk som vi har ønsket at man skulle følge, å avgrense sjøbeltets bredde forskjellig etter de forskjellige øyemed. Man har én fiskerigrense, én nøytralitetsgrense, én karantenegrense, én tollgrense osv., etter de livsbehov som staten føler at der er til stede. Og Amerika har anerkjent prinsippet om at fiskebanker utenfor kysten, såfremt de kan sies å være en forlengelse av landområdet, skal tilhøre kyststaten. Både Svensgrunnen og Malanggrunnen er morenedannelser fra fastlandet og vil etter

den amerikanske definisjon kunne hevdes som helt norsk territorium. Amerika har bare stillet den betingelse at der skal være en viss gjensidighet, at vi ikke skal drive bankefiske på bankene utenfor Alaskas eller Washingtons kyster. Noen stor direkte interesse praktisk har det ikke for oss at Amerika godkjenner disse banker, men internasjonalt vil det kunne få stor betydning.

I 1933 ble det holdt en internasjonal kodifikasjonskonferanse for å prøve å få trukket opp hva der var gjeldende lovgivning i de forskjellige stater med hensyn til sjøterritorier og fiskerigrenser. Selve kodifikasjonskonferansen strandet, idet Storbritannia dengang ikke engang ville være med på å kodifisere denne lovgivning, formodentlig fordi det var meget vanskelig å kodifisere hva der var gjeldende lov i England på dette område. Utviklingen gjennom de siste år synes å bringe det nær å få denne sak opp til internasjonal behandling, og på den siste generalforsamling i de Forente Nasjoner ble det jo også nevnt blandt de ting som burde komme under overveielse og studeres, og vi må håpe at det vil lykkes å føre fremover til visse internasjonale regler på dette område, som for oss har en så uhyre stor betydning.

Der er, såvidt jeg vet, ikke fra norsk side kommet noen protest likeoverfor de stater som ved en proklamasjon har utvidet sitt område til 200 mil. Vi er en av de stater som her har noe eiendommelige interesser, idet vi dels har hatt en selfangst på fremmede kyster både, naturligvis, rundt Grønland, men tildels også utenfor Newfoundland, som kan komme i konflikt med slike utvidende bestemmelser. Vi har også hatt fangst av spermhval utenfor Perus kyster, som muligens vil kunne bringes i en ubehagelig stilling ved en ubetinget anerkjennelse av denne utvidelse.

Men det er alene gjennom internasjonale regler man her kan oppnå den beskyttelse vi ønsker, og når vi i komiteen har ment at tidspunktet ikke i særlig grad er inne til å diskutere ensidig med England dette spørsmål, da er det også med tanke på videre internasjonale reguleringer. England er i dag den eneste stat som prøver å hevde en 3-mils fiskerigrense utenfor andre stater, men England er på vikende grunn. På de gamle engelske karter for 120-130 år siden var sjøgrensen beregnet slik at den engelske sjøgrense gikk 3 mil utenfor den norske kyst, ikke utenfor den engelske kyst. Det var opprinnelig det engelske standpunkt. Havene var Englands inntil 3 mil utenfor andre staters kyster. Englenderne har etter hvert måttet trekke seg tilbake, og jeg skulle anta at en internasjonal konferanse nå vil måtte markere det ytterlige endepunkt på denne tilbakegående bevegelse. Enhver slik internasjonal konferanse vil for oss være av interesse og vil by oss muligheter for å få fremlagt vårt syn, slik som det nå er blitt bekreftet ved utviklingen i andre land.

Jeg nevner til slutt som en faktisk interessant omstendighet, at vi tidligere under varetagelsen av norske fiskeriinteresser har hevdet at man ved bestemmelsen av et

lands interessegrense for fiske også må ta hensyn til havbunnens konfigurasjon. Etter Nordsjø-avtalen er det fastsatt en 3-milsgrense utenfor de staters kyster som har gitt denne konvensjon sin tilslutning, hvilket Norge og Sverige aldri har gjort. Men der er det forhold å ta i betraktning at forskjellen i dybde mellom 3 og 4 mil utenfor Hollands og Nord-Tysklands kyster ikke engang er 1 favn, og mellom 3- og 4-milsgrensen faller den norske kyst av, og vi kommer ned i dypvannsrennen utenfor våre kyster - hvilket gjør en enorm forskjell. I de kunngjørelser som er kommet fra de sydamerikanske stater, er der uttrykkelig tatt forbehold om at deres utvidelse av sjøterritoriet er betinget av at dybden ikke overstiger det og det. Det vil si at det standpunkt vi søkte å hevde for 15 år siden uten noen art av tilslutning, nå etter hvert holder på å trenge igjennom. Det mener vi jo også styrker oss i forholdet til alle andre stater.

Statsråd Lange: Jeg kan i det store og hele slutte meg til hva komiteens ordfører har sagt i saken. Han er vel den her i landet, i hvert fall i denne forsamling, som kjenner disse spørsmål best og har fulgt dem sammenhengende gjennom et lengst tidsrom. Når jeg allikevel har bedt om ordet, er det fordi Utenriksdepartementet har hatt en litt annen vurdering hvor det gjaldt spørsmålet om hensiktsmessigheten av å ta opp tosidige forhandlinger med Storbritannia om fiskerigrensen. Vi har ment at det nå kunne være utsikt til gjennom slike tosidige forhandlinger å oppnå et for oss gunstig resultat. Det bygger vi på det man er nådd fram til under de tosidige forhandlinger som har vært ført dels i 1943 og dels under drøftelsene i 1946 under den internasjonale konferansen da, og der må jeg si at jeg kan ikke være helt enig i den faktiske fremstilling om disse forhandlinger som er kommet til uttrykk i komiteens innstilling. Det heter i første avsnitt i innstillingen:

«I St.meld. nr. 28 for 1945-46 er gitt et referat av de forskjellige drøftelser med britiske myndigheter om Norges fiskerigrense i tiden mellom august 1938 og april 1946. Disse drøftelser er alle opptatt på anmodning fra britisk side for å få Norge til å fravike sin 4 mils fiskerigrense slik den er fastsatt bl.a. ved kgl. resolusjon av 12. juli 1935 og 10. desember 1937».

De tosidige norsk-britiske forhandlinger i London i oktober 1943 fant sted etter norsk initiativ. Riktignok var det norske initiativ til disse forhandlinger foranlediget av at den britiske regjering, samtidig med at den sendte ut en innbydelse til en internasjonal fler-sidig fiskerikonferanse, hadde fremlagt et utkast til overenskomst om fiskeoppsyn og forholdsregler til beskyttelse av fisk under en viss størrelse, hvori tre-mils-grensen var skjøvet fram som det normale. Allikevel er det kanskje ikke strengt tatt korrekt å si at de tosidige norsk-britiske forhandlinger ble «opptatt

på anmodning fra britisk side». De ble tatt opp fra norsk side med utgangspunkt i dette britiske utspill.

Den norske delegasjon til den fiskerikonferanse som fant sted i London i mars/april 1946, hadde bl.a. fått instruks om at det var ønskelig om delegasjonen underhånden kunne bringe på det rene hvorvidt den britiske regjering i spørsmålet om anerkjennelse av Norges fiskeri- og sjøgrense nå kunne antas villig til å gjøre større innrømmelser enn i 1943. Den flersidige fiskerikonferanse i 1946 kom overhodet ikke inn på spørsmålet om hvorledes fiskerigrensene skulle trekkes opp. De underhåndsforhandlinger som fant sted parallelt med konferansen mellom minister Bull og Mr. Dobson skjedde helt og holdent på norsk initiativ. Det står videre i sjette avsnitt av innst. S. G.:

«Det engelske forsøk på å bevege Norge til å oppgi en posisjon som blir sterkere og sterkere internasjonalt utbygget for hvert år, synes å bli mere inntrengende jo mere åpenbart det blir at det engelske standpunkt ikke deles av noen annen stat».

Nå sier hr. Hambro selv at britene er på vikende front, og det har jo vist seg at i alle de år hvor sjøgrensespørsmålet har vært drøftet mellom den norske regjering og den britiske regjering, har britene veket mer og mer fra sitt opprinnelige standpunkt og nærmer seg etter hvert til det norske. Og det er nettopp denne glidning i det engelske standpunkt som har gjort at vi i Utenriksdepartementet har vurdert det dithen at nå kunne det kanskje være mulighet for gjennom tosidige forhandlinger å komme til et tilfredsstillende resultat.

Det som Storbritannia opprinnelig var villig til å anerkjenne, var en fiskerigrense som bare gikk 3 nautiske mil fra land og som fulgt kystens buktninger, dog slik at det ble trukket grunnlinjer på ikke mer enn ti nautiske mil over innløpet til bukter og fjorder. Det som de britiske forhandlere etter hvert er gått med på å anbefale for sin regjering, er en fiskerigrense, regnet fra lange grunnlinjer og som ikke på noe punkt avviker fra 4-mils-prinsippet. Den eneste forskjell mellom den fiskerigrense som de britiske forhandlere har erklært seg villige til å anbefale for sin regjering, og den fiskerigrense som ble fastsatt ved kgl. resolusjoner av 12. juli 1935 og 10. desember 1937, er at britene forlanger at fiskerigrensen på seks bestemte steder skal regnes fra noe kortere grunnlinjer enn dem som er fastsatt ved de nevnte kgl. resolusjoner. Differansen mellom standpunktene er altså minsket ganske vesentlig etter hvert.

Jeg er helt enig med komiteens ordfører og komiteen i at det som er viktigst for oss nå, er at vi under internasjonale forhandlinger om mulig kan nå fram til regler til beskyttelse av fiskebestanden og til regulering gjennom internasjonal avtale og kontroll med fisket utenfor gjeldende fiskerigrense, først og fremst på bankene, som ligger utenfor enhver mulig fiskerigrense for vårt vedkommende. Og der kan jeg slutte meg til det hr. Hambro har sagt om at det som er

kommet av proklamasjoner fra amerikanske stater, skulle ha gitt oss et mye bedre grunnlag enn vi før har hatt det for å kunne nå til et tilfredsstillende resultat under slike internasjonale forhandlinger.

Hambro: Det er selvsagt riktig hva utenriksministeren anførte, at englenderne har vært på en vikende front i hele denne sak. De har gledet tilbake, men jeg vil spørre likefrem: Tror noen at de var gledet tilbake, hvis vi også var gledet? Når de har gledet tilbake, er det fordi vi har stått steilt på vårt standpunkt, og Stortinget har til enhver tid nektet å gi sitt samtykke til noen utglidning fra norsk side. Det har vært en levende følelse av det. En av våre fiskeriinspektører uttalte overfor utenrikskomiteen da den behandlet disse spørsmål i sin store vidde: Å forplikte oss til å åpne på fire-mils-grensen ville være som å påby norske bønder aldri å ha låst døren til sitt stabbur. Og det er ut fra denne sunde følelse man har reagert i Norge.

Men jeg vil understreke likeoverfor utenriksministeren at komiteen her av hensyn nettopp til utenriksministerens ønske har sagt at der «for tiden» ikke tas noe initiativ. Man har ikke villet slå fast at der ikke under noen omstendigheter skal kunne opptas en drøftelse med britene. Men for oss har det også vært et meget viktig utgangspunkt: Vi ønsker ikke å få godkjent noen norsk grense. Det er det enkelte lands suverene rett å bestemme sitt område, også hvor det gjelder grensen i havet. Der er ingen suveren stat som har anmodet om å få eller har fått godkjent sin grense slik som den har fastsatt den. Den kunngjør den, og i visse tilfelle kan det bli dissens om den. Vi er i den særstilling at den franske regjering, da de første grunnlinjer for det norske sjøterritorium ble trukket opp for mere enn 70 år siden, som en høflighet og som en imøtekommenhet mot Norge uttrykkelig anerkjente Vestfjorden som norsk territorium. Men ellers har vi aldri søkt om noen godkjennelse. Vi har kunngjort våre grenser. Man kan treffe en praktisk fiskeriavtale med en annen makt hvor man slår fast de og de bestemmelser, men vi har den hele tid vært på vakt mot at vi internasjonalt skulle søke en godkjennelse av det vi hevder er vår suverene rett.

Komiteen hadde innstillet:

I

A. Stortinget anmoder Regjeringen om å bringe instruksjonen for fiskerioppsynet i samsvar med den kgl. resolusjon av 12. juli 1935 til full hevdelse av den der optrukne fiskerigrense.

B. Stortinget henstiller til Regjeringen å ha sin oppmerksomhet henvendt på det ønskelige i å få vedtatt

avtaler om beskyttelse av fiskebestanden og om utnyttelse av og kontroll med fisket utenfor de gjeldende fiskerigrenser.

II

Stortinget anser det ikke ønskelig at det f.t. fra norsk side tas noe initiativ til gjenopptagelse av forhandlingene med Storbritannia om fiskerigrensen.

III

St.meld. nr. 28, 1945-46 vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

S a k n r . 5 .

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om bestemmelser om regulering av prisene ved salg av fettstoffer fra herdningsfabrikkene i tiden fra 1. mai 1948 til 30. april 1949 (innst. S. E.)

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 34 - vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

S a k n r . 6 .

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om priser og prisutjevningsavgift for hvalolje (innst. S. F.).

Bettum: Jeg vil først ganske kort nevne spørsmålet om det er ønskelig å behandle denne sak for lukkede dører. Det foreligger en stortingsmelding angående priser og prisutjevningsavgifter for hvalolje for sesongene 1945-46, 1946-47 og 1947-48. Det er prisbestemmelser som for lenge siden har vært offentliggjort. De to første fangstsesongene er helt avviklet, all oljen er solgt, og alt det som er skjedd er gått over i historien. Den siste sesongs olje er også for det alt vesentlige solgt. Etter de siste rapporter jeg har, gjenstår det bare å selge ca. 10 000 tonn hvalolje,

det vil si 6-7 % av totalkvantumet. Det er meget mulig at det i dag er solgt enda mere. Jeg kan ikke skjønne at det kan ha noen hensikt å behandle dette hemmelig. Det dreier seg om ting som er kjent, og det er ikke noen handelsinteresser, så vidt jeg skjønner, som behøver å beskyttes ved at vi behandler saken som hemmelig sak. I prinsippet er jeg mot hemmelig behandling av enhver sak hvor det ikke er strengt tatt nødvendig. I dette tilfelle synes jeg nærmest at det smaker av dårlig samvittighet om saken skal behandles for lukkede dører.

Jeg tillater meg å oppta forslag om at saken behandles for åpne dører. Det vil da være naturlig at man skyter den ut slik at den blir behandlet som siste sak på kartet i dag.

Johan Wiik (komiteens ordfører): Da hr. Bettum i sitt innlegg ikke er kommet inn på noen annen side av saken enn selve behandlingsmåten, skal jeg heller ikke gjøre det. Den tanke som hr. Bettum her har nevnt, er ikke ny for meg. Jeg tok opp det spørsmålet. Jeg kunne heller ikke riktig forstå nødvendigheten av å behandle dette som hemmelig sak. Men dette spørsmålet har mange sider, og det er flere departementer som har interesser her. Foruten Finansdepartementet er det Handelsdepartementet og Utenriksdepartementet. Jeg forela spørsmålet for Finansdepartementet, som igjen innhentet uttalelser fra de andre departementer, og det er kommet et svar som jeg skal få referere:

«På foranledning av det ærede departement, skal en med dette meddele at Handelsdepartementet for sin del finner at de ovennevnte Stortingsmeldinger bør betegnes «hemmelig», da meldingene omhandler interne norske ordninger som er nødvendige for å oppnå et gunstig resultat av forhandlinger med utenlandske kjøpere av hvalolje og fettstoffer. En antar således at offentlig kunngjøring av de bestemmelser som det her gjelder, ville svekke de norske selgeres stilling».

Det er Handelsdepartementets begrunnelse, og på den bakgrunn fant komiteen ganske naturlig å måtte behandle denne sak som hemmelig sak. Slik som det ligger an, og på tross av at jeg fra først av mente at det motsatte kunne praktiseres, vil jeg allikevel advare mot hr. Bettums forslag.

Presidenten: Hr. Bettum har foreslått at Innst. S. F. behandles for åpne dører.

Smitt Ingebretsen: Ville det ikke for voteringen ha betydning å høre hva Regjeringen mener om dette?

Presidenten: Det skulle vel være kommet fram gjennom den skrivelsen som ble referert av sakens ordfører. Hvis finansministeren ønsker å si noe, har finansministeren ordet.

Statsråd Meisdalshagen: Eg vil berre kort gjera merksam på at Finansdepartementet ikkje har noka interesse av at denne saka vert halden løynd. Men slik som ordføraren i saka har opplyst, er det etter oppmoding frå Handelsdepartementet på grunn av handelsavtalar med ymse land om dette spørsmålet, at proposisjonen er rekna som løyndokument. Eg kan ikkje forstå at det er rett, og eg kan ikkje ta ansvaret for utan samtykke frå Handelsdepartementet å gå med på at saka vert handsama offentleg her i dag.

Bettum: Jeg skal ikke ta opp noen lang debatt om dette. Jeg går ut fra at jeg får lov å komme tilbake til sakens realitet senere. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at den uttalelse som foreligger fra Handelsdepartementet, ikke refererer seg bare til den stortingsmeldingen som vi nå snakker om, den refererer seg også til den foregående stortingsmelding som allerede har passert i hemmelig møte, og som gjelder avgifter på herdet fett. Jeg for mitt vedkommende er sikker på at her hvor vi har med avgifter på hvalolje å gjøre, betyr det ikke noe handelspolitisk. Derfor fastholder jeg mitt forslag når det gjelder denne meldingen.

V o t e r i n g :

Bettums forslag ble mot 22 stemmer ikke vedtatt.

Bettum: Jeg må få lov å komme inn på sakens realitet, jeg skal forsøke å gjøre det forholdsvis kort. Stortingsmeldingen har nr. 22. Hvorfor denne sak er sendt til Stortinget i en melding, fremgår av selve meldingen. Det står i meldingen på side 3:

«Paragraf 5, punkt 4, i prisloven fastsetter at melding om prisutjevningsordninger som blir iverksatt, skal sendes til Stortinget innen en måned etter at ordningene er trått i kraft. Denne bestemmelse kommer ikke til anvendelse på de prisforskrifter og prisutjevningsforskrifter som er fastsatt for hvalolje for sesongen 1945-46 og 1946-47, idet disse forskrifter er eldre enn loven. Heller ikke på prisforskriftene for hvalolje for sesongen 1947-48 kommer bestemmelsene til anvendelse. Forskriftene er nemlig ikke formet som prisutjevningsbestemmelser, men som vanlige prisbestemmelser. Da prisforskriftene imidlertid virker på samme måte som bestemmelser om prisutjevning og dessuten har stor økonomisk betydning, har en likevel funnet å burde sende melding til Stortinget.»

Det er altså rett og slett en melding om bestemmelser som er truffet, og som Regjeringen strengt tatt ikke engang hadde plikt til å sende Stortinget. Meldingen inneholder en meget kortfattet oversikt over de siste 3 Sydhavs-sesongene, med beskjed om at de pelagiske fangstselskaper er belastet

med prisutjevningsavgifter som beløper seg til ca. 17 ½ million, 42 ½ million og 57 millioner kroner for hver av de tre sesonger, det vil si tilsammen ca. 117 millioner kroner. Meldingen inneholder opplysning om at selskapene har tatt forbehold om å prøve lovligheten av påleggene ved domstolene.

Innstillingen fra finans- og tollkomiteen inneholder et kort referat av meldingen. Den sier ingenting om påleggene og konkluderer med å tilrå Stortinget å beslutte meldingen vedlagt protokollen.

Vi befinner oss her på et av de områdene hvor Stortinget i lovs form har overlatt til Kongen eller den han gir fullmakt, å treffe vedtak. Av hensyn til sakens store økonomiske betydning er altså melding gitt til Stortinget. De dokumenter som foreligger, inneholder ikke noe materiale til bedømmelse av de avgifter som er pålagt. Selv om en som jeg er absolutt uenig i de bestemmelser som er truffet om priser og prisutjevningsavgifter for hvalolje, vil det neppe være riktig hverken formelt eller reelt sett å oppta noe forslag om annet vedtak enn det komiteen tilrår. Men jeg vil føye til at om en stemmer for at St.meld. nr. 22 vedlegges protokollen, tar en ikke noe standpunkt til de prisbestemmelser som er truffet, prisbestemmelser som altså vil bli prøvet for domstolene.

I og med dette skulle det forsåvidt være unødvendig å si mer om saken. Allikevel vil jeg beslaglegge litt av Stortingets kostbare tid og omtale dette forhold, fordi jeg mener vi her har et eksempel som viser hvor farlig det systemet er som følges. Det viser hvor lettvtint, jeg kan nesten si hvor lettsindig, viktige næringsinteresser kan bli behandlet.

Det går et ubestemt antall hval i Sydishavet. Nordmennene var de første som opptok fangst på denne hvalen. Og ved utbruddet av den siste krigen så var det nordmennene ved siden av engelskmennene som var de ledende hvalfangere. Ved internasjonal overenskomst er det bestemt at det hver sesong kan fanges inntil 16 000 blåhvalenheter, d.v.s. et begrenset antall dyr. Denne totalfangst kan, etter den internasjonale avtale som vi har sluttet oss til, nedsettes, og det er, slik som fangstresultatene har vist seg å være i de senere sesonger, stor fare for at dette antall dyr vil bli redusert.

Fra norsk side var det etter krigen hensikten å gjenoppbygge hvalfangstflåten til omtrent den størrelse som den hadde før krigen. Det var et stort gjenoppbygningsprogram, idet vi hadde tapt ca. 65 pst. av vårt fangstmateriell. Man håpet på et tidlig tidspunkt at Norge og England skulle blitt alene i Sydishavet og drevet denne fangsten. Utviklingen viste snart at man måtte forberede seg på sterk konkurranse fra mange andre nasjoner. Vi er kommet derhen at det nå i siste sesong foruten norske og britiske ekspedisjoner var en hollandsk ekspedisjon, en russisk ekspedisjon og to japanske ekspedisjoner i Sydishavet, og i tillegg til disse er det under bygging et

hvalkokeri for argentinsk regning, og Russland har i de siste dager i forbindelse med en handelsavtale med Holland, bestilt en hvalfangstekspedisjon til i Holland. Situasjonen har vært sånn at vi har måttet gå til en hurtig gjenreisning og en effektiv gjenreisning av vårt fangstmateriell for å konkurrere om hvalen, for å konkurrere om det antall dyr som kan fanges.

For å oppnå dette inngikk hvalfangstselskapene allerede sommeren 1945 en avtale om felles drift for de etterfølgende tre sesonger. Det står litt om dette i St.meld. nr. 22. Man baserte seg på å sette inn det fangstmateriell man hadde i de forskjellige selskapene, og man ble enig om fordeling av inntekten. Halvparten av inntekten skulle gå til gjenoppbygging av fartøyer, uansett hvilke selskaper som hadde tapt disse, og resten av overskuddet skulle fordeles etter fastlagte prosentsetninger, uansett hvilket materiell selskapene hadde å sette inn. Denne fellesavtalen ble inngått etter tilskyndelse av Handelsdepartementet, og det ble gitt uttrykkelige tilsagn om skattelettelse for å hjelpe til at flåten kunne oppbygges igjen. Det var tilsagn både om lettelse i beskatningen når det gjaldt de tre årene man skulle drive, og det var tilsagn om en lettere skattemessig adgang til å anvende overskuddet fra sesongen 1939-40, siste sesong før krigen, i gjenoppbyggingsøyemed. Jeg skal ikke her komme inn på hvorledes disse tilsagn om skattelettelse er opprettholdt. Jeg vil bare ganske kort vise hvorledes situasjonen er i dag, tre år etter at denne avtale ble inngått.

Vi har nå gjenanskaffet de flytende kokeriene som skal gjenanskaffes. Det vil si, det er fremdeles under bygging et kokeri i Danmark. Det vil bli levert sannsynligvis til høsten. Vi har gjenanskaffet en rekke hvalbåter, men vi har fremdeles ikke hvalbåter nok, og vi har fremfor alt ikke store nok hvalbåter. De kokeriene vi har, er innrettet på førsteklases måte for utvinning av hvalolje, men kokeriene har ikke spesialutstyr for en videre utnyttelse av biproduktene i den utstrekning som f.eks. enkelte britiske kokerier har i dag. Vi kan ikke si at vår hvalfangstnæring er gjenreist på konkurransedyktig basis. Hvis vi sammenligner fangstresultatene for siste sesong - vi tar de norske ekspedisjoner og sammenligner dem med de britiske - så vil selve fangstresultatet vise at vi fremdeles ligger langt etter når det gjelder effektivitet av materiellet. Det skyldes først og fremst at våre ekspedisjoner må fange med langt færre hvalbåter pr. kokeri enn de britiske.

Det er 9 år siden de norske selskaper kunne avlegge noe regnskap. Som mine ærede medrepresentanter vet, har vi fått oppgjørsloven for hvalfangsten. Den er vedtatt. Skatteloven som knytter seg til oppgjørsloven, har nettopp passert i Odelstinget i denne uken og vil bli behandlet i Lagtinget kommende uke. Når skatteloven har passert Lagtinget, og når den er sanksjonert, vil vi ha det lovmessige grunnlag for et regnskapsmessig oppgjør. Men vi er fremdeles inne i denne 9-

årsperioden hvor det ikke er mulig, hverken for selskapsledelsen og enda mindre for noen offentlig myndighet, å si hvorledes den økonomiske stilling i virkeligheten er for selskapene. Etter at vi har fått oppgjørsloven, og etterhånden som skattelovens konturer nå trer skarpt fram, kan vi gjøre oss visse kalkyler når det gjelder den regnskapsmessige stilling. Men i denne perioden, hvor man har vært på fullstendig usikkert grunnlag økonomisk sett, har prismyndighetene tre ganger ved et rent slumpeskjønn ilagt hvalfangstnæringen disse store avgifter, som altså beløper seg for den første sesong til henimot 20 millioner kroner, for den annen sesong til over 40 millioner og for den siste sesong til henimot 60 millioner kroner.

Da den siste avgift ble pålagt for noen måneder siden, kunne man nok gjøre seg opp et visst finansielt skjønn over hvorledes stillingen var for hele næringen. I grove trekk kan jeg antagelig si at det skjønn som myndighetene har bygget på, regnet med først og fremst den bokførte formue som selskapene hadde før krigen, bortsett fra tapt materiell. Jeg skal ikke ta tallene i detaljer her, men si at dette dreier seg om henimot 30 millioner kroner. Så kjente man tilnærmet det overskudd som selskapene ville ha for 4 driftsår, d.v.s. for driftsåret 1939-40 - det siste år før krigen, og for de tre fellesdriftssesonger som vi nå har hatt etterpå. Driftsoverskuddet for disse 4 årene tilsammen ligger på ca. 330 millioner kroner, som refererer seg til innseilte inntekter i de 4 årene. Dertil kommer det beløp som selskapene kan vente å få som erstatning for bruk etc. fra krigsperioden, det kan ligge på vel 60 millioner kr. Hvis man slår disse postene sammen, har man ialt en bruttoformue på opp imot 430 millioner kroner. På den annen side forelå det for prismyndighetene, før de fastsatte avgiftene, nøyaktig oppgave over hva der ville medgå til gjenreisning av næringen. Det ville medgå ca. 490 millioner kroner for å gjenanskaffe det materiell som skulle gjenanskaffes, inkludert tilstrekkelig antall hvalbåter for å utstyre kokeriene teknisk sett, slik at de også når det gjelder å utvinne biprodukter, står på høyde med f.eks. de britiske, og for å sikre selskapene en driftskapital som noenlunde står i forhold til den de hadde før krigen. Med andre ord, det foreligger her en deficit på 50 à 60 millioner kroner. Det er tall som er forholdsvis lette å stille opp og som man kan summere og addere og komme frem til resultatet. Men den helt ukjente faktor er beskatningen i denne 9-årsperioden. På det punkt er det ikke forsøkt å sette opp noen kalkyle, og det var ingen gitt å kunne gjøre det, aller minst dengang før skatteloven var kommet. I de aktivaposter som man her regnet med, er inkludert inntekter, for det første for 4 driftsår, som beløper seg til ca. 330 millioner kroner, og dernest inntekter på ca. 60 millioner kroner fra krigsperioden, altså inntekter på, la meg si rundt regnet 400 millioner kroner. Jeg kan ikke engang tilnærmet si hva det vil bli å betale i skatt av dette beløp. Jeg er fullt klar

over at man skattemessig kan anvende store summer til gjenoppbyggingen, men med de skattesatser vi har på rundt regnet 50 pst. for aksjeselskapene gjennom denne periode, må det være klart at det dreier seg om veldige beløp. Dette er det spinkle grunnlag som prismyndighetene hadde da de dikterte den siste avgift, på henimot 60 millioner kroner, mot rederienes protest og mot deres *inngående begrunnede* protest. På det tidspunkt da de tidligere avgifter ble ilagt, hadde man ikke på langt nær et så pass materiale å bygge på.

Jeg nevnte at selskapene har protestert mot disse avgiftene. Det er gjort meget inngående i en analyse av situasjonen og av næringens stilling. Jeg kan ikke trette Stortinget med å gå inn på dette i detaljer, jeg vil bare gi to, tre av de hovedargumenter som er anført fra hvalfangstens side. Jeg refererer noe:

«Som bekjent er fangsten i Antartik begrenset til 16.000 blåhvalenheter, og fangsten skal avblåses når denne maksimumsfangst er nådd. De norske selskaper må derfor ha moderne fangstmateriell for å få størst mulig andel av den tillatte fangst. De norske selskaper står i inneværende sesong i et ugunstig forhold til de utenlandske selskaper. (Det gjelder den siste sesongen). De utenlandske selskaper bruker opp til 14 hvalbåter pr. ekspedisjon, mens tilsvarende norske ekspedisjoner bruker 10 hvalbåter. De norske hvalbåter er dessuten mindre og svakere enn de båter som benyttes av utenlandske selskaper. Resultatet av den svakere norske innsats av materiell har vist seg på fangstresultatet inneværende sesong. De 4 britiske kokerier har omtrent like stor fangst som de 5 største norske ekspedisjoner. Hvis dette forhold vedvarer ut sesongen, kan man regne med at de store norske kokerier vil få en mindre fangst pr. kokeri av ca. 25.000 fat eller i alt for 5 kokerier 125.000 fat. Dette er ca. 21.000 tonn som etter nåværende pris £ 110.-.- pr. tonn, utgjør ca. £ 2.300.000.-.- = 46 millioner kroner som Norge ville fått i tillegg til den fremmede valuta som hvalfangsten tilveiebringer, hvis våre ekspedisjoners fangstmateriell hadde vært på høyde med det britiske».

Det er skrevet i siste periode av forrige fangstsesong. Jeg kunne aktualisere det ved å gi resultatet ved sesongens slutt, men det er unødvendig, for det som er sitert gir et bilde av hva det betyr i konkurransen på det åpne hav å ha førsteklases materiell for å kunne sikre seg det man kan få av det begrensede antall dyr som skal fanges.

Jeg vil nevne en annen ting også. Det er med tanke på den driftskapital som selskapene må ha hvis de skal stå forholdsvis sterkt i den tid som kommer. Der er forholdet at i sesongen 1938/39, den siste rene før-krigssesong, var driftsutgiftene for en hvalfangstekspedisjon £ 13.- pr. tonn produsert olje. Disse driftsutgiftene er nu i den siste sesong steget til ca. £ 55.-.- pr. tonn olje. Det viser hvor

store kapitaler som settes inn når man sender en fangstekspedisjon til Sydishavet; det dreier seg om 20 mill. kr. i utgifter som man vet man pådrar seg når man seiler fra Norge, og det viser hvilket behov det er for sterke bedrifter som kan møte den fangstrisiko man har og den usikkerhet som man også ellers har.

Så noen ganske få ord om betydningen av å gjøre våre fangstekspedisjoner effektive også når det gjelder de nye muligheter som foreligger. Jeg siterer av et brev fra Industridepartementet av 23. desember 1947:

«På grunn av den brokete situasjon i den internasjonale hvalfangst finner departementet det meget ønskelig at den norske hvalfangstvirksomhet i enhver henseende - og da også når det gjelder utnyttelsen av råstoffet - er minst på høyde med den virksomhet de utenlandske selskaper driver.»

De norske hvalfangstredere har vært foregangsmenn når det gjelder uteksperimentering og produksjon av biprodukter. De hittil brukte anlegg for produksjon av biprodukter har ikke vist seg å være tilfredsstillende. De kokerier som norske selskaper har bygget etter krigen, har av økonomiske grunner kun i mindre omfang fått installert anlegg for biprodukter. Et moderne anlegg for biprodukter vil komme på enorme beløp. I den forbindelse kan det nevnes at et av de britiske selskaper har investert ikke mindre enn 15 mill. kr. i anlegg for produksjon av biprodukter.

De norske selskaper har ikke våget å påta seg et så stort økonomisk ansvar med de forhold som de arbeider under nå. Hvalfangsten gir ikke lenger muligheter for noen ekspansjon. Mulighetene ligger i en intensiv drift. Vi kan produsere olje, men hvalen gir andre råstoffer som gir meget verdifulle muligheter. Jeg kan ikke komme inn på det detaljert her, men det kan være kjøttekstrakt, det kan være vitaminpreparater, og det siste er at man søker å utnytte panchras bukspyttkjertlen til insulin. Det gjelder utnyttelsen av hvaloljen ved fraksjoneringsanlegg - det er mangfoldige muligheter. Men disse muligheter krever stor økonomisk innsats, og skal vi holde oss på høyden og skal denne virksomhet bli en varig og nyttig virksomhet i landet, så er det nødvendig at vi har pengene til det.

Jeg kan anføre dette som en konklusjon på det rederne skrev til prismyndighetene:

«Vi mener at våre prismyndigheter ved den politikk som ble ført overfor selskapene de 2 siste sesonger, tok den øyeblikkelige vinning som utjevningssavgiften ga uten hensyn til bedriftens fremtid og den økonomiske stilling».

Det er innlysende at det medfører den største usikkerhet for dem som leder denne næring, at man i tillegg til fangstrisiko og prisrisiko hvert eneste år etter sesongens slutt også skal ha hengende over seg den ukjente faktor at prismyndighetene ilegger en større eller mindre avgift på årets fangstutbytte.

Jeg sa at det er nødvendig å søke nye muligheter for å utnytte de råstoffer man kan innvinne. Jeg kan ikke se det på annen måte enn at ved disse store avgiftene som pålegges, klipper man fingrene av dem som steller med næringen. Det har skullet stort økonomisk vingefang til for å reise næringen, og det skal fremdeles stort økonomisk vingefang til for å utnytte de muligheter som foreligger. Og man klipper ikke bare vingene, man klipper også klørne av bedriftene, de klør som det er nødvendig at vi har, hvis vi skal konkurrere i Sydishavet om de hvaler som går der.

Jeg synes det måtte ha vært riktigere om prismyndighetene i denne gjenoppbygningsperiode hadde resignert og hadde latt selskapene beholde de inntekter det dreier seg om. Disse inntektene ville allikevel blitt gjenstand for almindelig beskatning, stat og kommune ville av disse beløp ha inndratt over 50 %, men næringen ville hatt den sikkerhet at man på forhånd hadde kunnet kalkulere noenlunde med hva man hadde i vente.

Det at det inndras så store beløp, altså 117 mill. kr. tilsammen, det har én meget betydelig sidevirkning, og det er det eneste som er ofret noen ord i finanskomiteens innstilling.

Komiteen sier:

«Komiteen er klar over at en del kommuner mister skatteinntekter på grunn av prisbestemmelsene. Men det er ikke noe særegent bare for denne næring. Å imøtekomme kravet fra hvalfangstkommunene ville få store konsekvenser når det gjelder andre prisbestemmelser og prisutjevningsordninger. En vil streke under at alle kommuner nyter godt av stabiliseringslinjen, og prissubsidiene virker også slik at kommunene får større skatteinntekt ved at bedriftene gir større overskudd som følge av subsidiene».

Denne uttalelse i komiteinnstillingen refererer seg til stortingsmeldingen som gjør oppmerksom på at en rekke av hvalfangstkommunene har protestert mot utjevningsavgiftene. Det gjelder Sandefjord, Sandar, Hedrum og Haugesund kommuner. Det som er uttalt både i stortingsmeldingen og i komiteens innstilling, er rent generelle og alminnelige betraktninger. Man har heller ikke her gjort noe forsøk på en økonomisk analyse av spørsmålet. Jeg kan, for at Stortinget skal få et inntrykk av hvilke økonomiske konsekvenser dette har for kommunene, opplyse at mindreinntekten for kommunene i form av kommuneskatt dreier seg om ca. 25 millioner kroner. Man har altså, ved at man har tatt disse prisavgifter direkte inn i statskassen, berøvet de forskjellige kommuner skatteinntekter på ca. 25 millioner kroner. Det aller meste av dette beløp ville ha hørt hjemme i de typiske hvalfangstkommuner. Man vil av denne opplysning skjønne at det er overordentlige alvorlige og viktige spørsmål for de kommuner det her dreier seg om. Også dette hensyn synes jeg burde ha ført til at man hadde avholdt seg fra disse avgifter nå i denne gjenoppbygningsperioden.

Som jeg sa innledningsvis, finner jeg det ikke riktig å oppta noe avvikende forslag, men jeg har hatt lyst til å gi denne korte redegjørelse for saken.

Johan Wiik (komiteens ordfører): Det er riktig det som hr. Bettum begynte sitt innlegg med. Denne meldingen hadde man kanskje ikke engang behøvd å sende Stortinget, og hadde ikke meldingen kommet, hadde vi naturligvis heller ikke hatt noen debatt her i dag. Nå er debatten reist. Hvalfangstselskapene har protestert. De har innbetalt beløpet, men de har protestert mot det, og forbeholder seg rett til å gå en annen vei. Hr. Bettum kom ikke særlig inn på det, og jeg skal heller ikke gjøre det. Jeg er heller ingen jurist. Spørsmålet må da bli å vurdere disse avgiftssatser i sammenheng med andre avgifter som vi er nødt til å ha. Man har valgt den vei her i landet å forsøke å holde prisnivået. Man har også valgt den vei å ta inn beløp hos de næringer som har store inntekter på sin eksport. Det gjelder ikke bare hvalfangstselskapene. Jeg tror da de fleste mennesker her i landet er enige i dette forsøk på å holde prisnivået på en rimelig høyde. Her går det til de norske herdningsfabrikker fett, og de produserer igjen margarinstoffer og kunstsmult. Det er en billig vare sett i forhold til verdensmarkedets pris. Så tar man det igjen på det utenlandske salg.

Jeg har også gått gjennom de ankemål som fra hvalfangstselskapene er kommet inn. Jeg tror jeg kan sammenholde deres krav ganske enkelt slik at de forlanger i løpet av siste termin å reise igjen sin hvalfangstflåte, og å sikre seg en driftskapital helt gjeldfritt. Det er deres krav. Det kan naturligvis være tungt for selskaper som må betale så mye, jeg kan forstå deres irritasjon, men *det* gjelder jo ikke bare hvalfangstnæringen. Det gjelder i høy grad andre også. Jeg kan ikke godta at denne næring er satt i en særstilling. Jeg kan si like ut, at er det noen næring som det er god grunn til å ta en del av de store inntekter fra, er det den, fordi den har hatt en slik konjunktur som jeg tror ingen annen næring kan peke på. Og den konjunkturen er ikke deres verk. Den skriver seg fra en ødelagt verden, med den kollossale fetthunger den har hatt, og som har virket slik at man for å få fett kanskje betaler en hvilken som helst pris.

Når vi skal snakke om hvalfangstnæringens stilling i dag, vil det være riktig å nevne at før krigen, da også næringen gav overskudd, fikk selskapene en pris av 29 øre pr. kg. Den tonnpris som er i dag, 110 pund, svarer til kr. 2.16 pr. kg. Er det noen annen næring her i landet som kan vise slike resultater som en vekst i prisen fra 29 øre til kr 2.16 pr. kg? Jeg tror det ikke. Jeg kan derfor ikke innrømme at denne næring mer enn noen annen har noen grunn til å klage.

Det er store beløp som hr. Bettum nevnte at de har betalt inn i avgifter. Hr. Bettum nevnte 117 millioner kroner. Det ligger i hvert fall mellom 115 og 117. Det er

store beløp. Men jeg synes nok det da også er riktig å nevne at i den samme periode har de hatt en nettoinntekt av 321 millioner kroner. Det er også et svært beløp. Det er så stort at det innbyr ikke meg iallfall til å synes noe særlig synd på næringen forsåvidt.

Jeg skal også nevne stillingen for de norske hvalfangstselskaper sammenlignet med deres verste konkurrenter, de britiske. Den britiske hvalfangst leverer alt til innenlandsk forbruk til en pris av 90 pund pr. tonn. Det gir en pris på kr. 1.72 pr. kg fett. De norske selskaper får i år god pris for det som eksporteres, og lav pris for det som går til innlandet, så de har en pris pr. kg fett på kr. 1.84. Den ligger altså over den pris som konkurrentene får for sin olje i England, og da er det noe vanskelig å kunne forstå at de norske selskaper i og for seg er verre stillet. Det er jo begrenset hva man kan fange, men en anke som jeg finner det er noe særlig i - det kan jo forsåvidt være noe i de andre også - er at de norske ekspedisjoner i dag kan operere med færre hvalbåter enn de engelske. De norske opererer med 10, såvidt jeg forstår, de engelske selskaper med opptil 14. Resultatet blir naturligvis av den grunn noe bedre for engelsk hvalfangstindustri. Men for å bedømme den finansielle stilling i dag, kan jeg referere de tall som må tas med. Det gjelder overskuddet i siste sesong før krigen, nettooverskuddet i de sesonger som er kommet siden, og dessuten hvalfangstoppgjøret. En vet enda ikke nøyaktig hvor stort det blir, men jeg ser det regnes med rundt 70 millioner. Det kommer tilsammen opp i en sum av 450 millioner kroner. Men dertil kommer også inntektene for siste sesong. Hvor store de blir, vet man enda ikke, men at det blir et godt år, kan man sikkert regne med. Tar man det med, har man sikkert til disposisjon midler store nok til å dekke selv de krav som hvalfangstselskapene har stillet til sin gjenreisning, til sitt gjenreisningsprogram. I disse millioner ligger det også en driftskapital på 100 millioner kroner. Jeg har ikke noen forutsetning for å bedømme om det er meget eller lite. Personlig synes jeg at det er et stort tall de har regnet med.

Hr. Bettum kom inn på kommunenes stilling og refererte hva komiteen har sagt om den. Det er klart at dette er et følsomt tap for disse kommunene, men det er ikke noe særegent spesielt for dem. Tar man f.eks. Stavanger hermetikkindustri og forskjellig annet, blir det naturligvis kommuner som kan møte opp og si at de har et skattetap. Men hva ingen kommune gjør i slike tilfelle, er å nevne de fordeler den har. For det første har de kommunene store skatteinntekter av folk som er sysselsatt i vedkommende bedrift, og på den annen side har de de samme fordeler som landets kommuner forøvrig, idet det kan holdes et rimelig prisnivå med derav følgende rimelige lønninger. Det kommer aldri fram, og det er det komiteen har villet peke på med den bemerkning den har i innstillingen.

Lid: Det er som ordføreren i saken sa, nøye sammenheng mellom disse prisutjevningsordningene, prisbestemmelsesordningene, og stabiliseringslinjen. Alle her i salen har jo mer eller mindre gått inn for denne stabiliseringslinjen, i hvert fall i ord. Imidlertid er det ikke så uvanlig at når enkelte gruppers interesser kommer inn, slik at de skal være med å yte noe for å holde stabiliseringslinjen, er det, jeg vil si dessverre, altfor mange talsmenn her i denne sal som i høy grad ser på gruppeinteressene og de spesielle næringsinteresser, og som da glemmer de store samfunnsinteresser. Skal vi holde stabiliseringslinjen, er det klart at det kreves ofre av oss alle gjennom beskatning til dekning av de store prissubsidier, og vi må vel i prinsippet være enige om at de næringer som i dag nyter godt av de ekstraordinært høye priser ute, både har evne og bør ha plikt til å være med å betale noe til dekning av de ekstraordinært høye priser som vi må betale for våre importvarer. Jeg trodde ikke det var uenighet om selve prinsippet, men selvsagt kan det være uenighet om detaljene og om gjennomføringen av bestemmelsene.

Når vi ser på hvalfangstnæringen, er vel alle klar over at det er ingen annen næring i dette land som i den grad har hatt en spesialkonjunktur. Representanten Lindebrække brukte det uttrykk i en debatt for noen tid siden, at vårt land hadde hatt en spesialkonjunktur i disse årene. Jeg tror ikke dette er riktig for landet som helhet, men jeg antar at hr. Lindebrække nettopp tenkte på næringer som hvalfangsten, når han brukte det uttrykk, og man må trygt kunne si om hvalfangstnæringen at den har hatt en spesialkonjunktur. Ordføreren nevnte prisene før krigen og prisene i dag. Hvis man setter prisen før krigen til 100, vil prisen i dag svare til 628, altså en stigning fra 100 til 628. Man kan sammenholde det med stigningen på andre varer eller inntekter.

Hr. Bettum var inne på hvalfangstselskapenes kapitalbehov. Vi er alle enige om at hvalfangstnæringen, som skaffer oss så store valutainntekter og som betyr så meget for vårt lands økonomi, bør sikres rimelige vekst- og utviklingsmuligheter. Jeg tror ikke det er noen uenighet om det i denne sal. Spørsmålet er bare: Hva er rimelig? Jeg kan på grunnlag av en utredning som er utarbeidet av Prisdirektoratet i forbindelse med disse spørsmål, nevne at hvalfangstselskapenes nettoformue, som før krigen var 53 mill. kroner, må anses å være vokset til 450 mill. kroner, etter at prisutjevningsavgiften er betalt. De har altså i løpet av disse år økt sin formue til henimot det 10-dobbelte, og denne formue står da til disposisjon til gjenreising og skatter. Selskapene har selv i en oppstilling gjort rede for hvilke gjenreisingsbehov næringen har, og hr. Bettum var også litt inne på det. Etter de opplysninger jeg har her, har de kalkulert sitt gjenreisingsbehov, når det gjelder flåten, til ca. 300 mill. kroner, og biproduktanlegg ombord, som også hr. Bettum var inne på, til ca. 90 mill. kroner. Dessuten har de

regnet med at de trenger driftskapital på 100 mill. kroner. Hvis man går ut fra at de har en disponibel formue etter utløpet av disse 3 driftsårene etter krigen på 450 mill. kroner, vil de kunne få nedbetalt hele sin flåte til null, få nedbetalt de nye biproduktanlegg til null og allikevel ha en driftskapital nesten slik som de ønsker. Det er riktignok da ikke tatt hensyn til skattene, fordi det er vanskelig i dag å regne ut hvor store de vil bli. Men jeg vil si til hr. Bettum at når det gjelder skatter for denne næringen, har den jo i alminnelighet de samme gunstige vilkår som rederiene. Selskapene har i forbindelse med hvalfangstoppgjøret fått spesielt gunstige vilkår, og jeg synes ikke det er noen rimelig grunn til å snakke om at myndighetene ikke har vist all mulig interesse for å få denne næringen gjenreist. Myndighetene har vist sin interesse både da det gjaldt hvalfangstoppgjøret, da det gjaldt skattereglene og når det har gjeldt å skaffe valuta til hvalfangstnæringens gjenreisning. Man kan selvfølgelig si at myndighetene skulle resignere, og at man skulle latt midlene bli hos selskapene. Det er imidlertid i denne tid snakket så meget om sanering, om at det er nødvendig med inndragning av kjøpekraft og at det er nødvendig å bremse på ekspansjonen. Jeg tror man også i forbindelse med denne sak skal være oppmerksom på de sider av saken. Hvalfangstflåten bør selvsagt moderniseres, men hvis det er riktig som enkelte hevder, at hvalfangstnæringen er en næring som vil gå tilbake, så skal vi også være noe varsomme med å sette alt for stor kapital, gjøre alt for stor innsats i en slik næring. Også dette er et syn som man skal overveie og veie i forhold til det hele.

Jeg vil til slutt si at hvis man tar de to siste år og de priser som selskapene får etterat prisutjevningssavgiften er dekket, så svarer det til ca. kr. 1.77 pr. kg. Det er nøyaktig den samme pris som de engelske selskaper har fått for de to siste år. Jeg synes ikke det var noen særlig grunn for hr. Bettum til å holde sitt lange innlegg om denne sak. Komiteen har drøftet spørsmålet, og vi fant ingen grunn til å reise de spørsmål som hr. Bettum nevnte, blant annet fordi komiteen hadde det inntrykk at det ikke var noen saklig grunn til å reise innvendinger mot de avgifter som her er pålagt selskapene.

Lindebrække: Flere av de uttalelser som nå er falt, kunne i og for seg innby til en meget bred debatt, både når det gjelder en rekke av de prinsipielle spørsmål som denne melding har tilknytning til, og når det gjelder en rekke av de avgjørende økonomiske og finansielle problemer som den også har nøye sammenheng med. Jeg skal ikke innlede til en slik debatt, men jeg finner grunn til å presisere at den form komiteen har valgt i sin konklusjon, innebærer at komiteen *overhodet ikke har tatt noe standpunkt til de spørsmål som meldingen reiser*. Det er fra min side i komiteen gjort klart, at jeg for min del slutter meg til komiteens konklusjon nettopp under den bestemte forutsetning. Og jeg

vil gjerne ha føyet til, at når jeg for min del ikke fant grunn eller oppfordring til å gi uttrykk for mitt syn på de avgjørende spørsmål som har tilknytning til denne sak - et syn som jeg for øvrig flere ganger tidligere har gitt uttrykk for her i Stortinget - er det bl.a. fordi de spørsmål meldingen reiser, er utslag av et system, der - som et ledd i hele prisreguleringspolitikken - gir adgang til å pålegge den slags særavgifter, og som jeg er uenig i. Det problem har vi diskutert tidligere, og det problem - hele reguleringspolitikken - vil der bli all anledning til å komme tilbake til. Derfor fant jeg ikke grunn til å reise det spørsmål i forbindelse med denne melding. Og det er nettopp det, og kun det, som ligger i den konklusjon komiteen er kommet med.

Bettum: Jeg vil bare ganske kort konstatere at det ikke er noen stor forskjell iallfall på den fremstilling jeg har gitt av de økonomiske forhold, og den fremstilling som hr. Wiik og hr. Lid har gitt. Det opereres fra den annen side med tall som viser hvilken prisstigning der har vært på hvalolje. Jeg har på min side gjort oppmerksom på at utgiftene er steget fra 13 pund pr. tonn til henimot 60 pund pr. tonn. Hva der så står igjen - og det var det jeg gjerne ville gjøre Stortinget oppmerksom på - er den kjennsgjerning at om man regner med de tall man har på aktivasiden i dag, og de tall som det koster å gjenreise vår flåte, så er det en faktisk deficit på 50-60 mill. kroner. Og vel å merke, da har man ikke regnet med skatter. Det var særlig dette sprang ut i mørket, når avgiftene pålegges, som jeg vil gjøre oppmerksom på og sette fingeren på. Det er ingen som vet hvilke skattebeløp det dreier seg om.

Det er ikke så at man beklager seg over skattereglene, det er ikke det som er pointet i mitt innlegg. Det som er pointet, er at vi vet ingenting, og til tross for det går man hen og tar disse store beløp. Hr. Wiik trøstet med at også kommende sesong ville bli god, og at når vi regner med inntektene av den sesong også, ville iallfall selskapene ha nok til hele sitt program. Jeg håper at denne forutsigelse fra hr. Wiiks side vil holde stikk. Jeg vet imidlertid at hvaloljeprisene etter forrige krig falt på et år fra noen og 90 pund pr. tonn til noen og 30 pund det neste. Skulle det igjen inntre en slik ting, vil det bli en katastrofe. Hr. Wiik kalkulerte iallfall med at skattene og avgiftene ikke ville spise opp neste sesongs fortjeneste.

Når jeg har bedt om ordet og har lagt beslag på Stortingets tid med dette, er det ikke fordi hvalfangsten beklager seg over avgiften, og det er ikke for å vise at det er noen kamp mellom næringen og myndighetene, men det er for å vise hvorledes systemet virker. Hvalfangsten er, som enhver annen næring, et ledd av det økonomiske liv her i landet, og det er av betydning at vi får reist også denne faktor i det økonomiske liv mens det er gunstig konjunktur, og vi må reise den slik at bedriften blir sterk nok til også

å tjene samfunnet i de år som kommer. Det er på det punkt næringens menn er overordentlig engstelige, og det er der de ser det så forferdelig betenkelig at man ilegger avgifter uten at man vet og har forutsetninger for å vite hvor man står.

Lid: Bare en kort bemerkning. Jeg vil gjerne, for å stille disse problemene i belysning, spørre: Er det noen annen næring som i dag stiller de krav til myndighetene, at de skal gå fri for avgift, fordi de i løpet av en 3-årsperiode vil gjenreise sitt materiell og skrive det ned til null, skaffe seg nyanlegg for 100 millioner og skrive det ned til null, og dessuten skaffe seg en driftskapital på 100 millioner? Er det andre næringer som ville finne det rimelig med slike krav? Må det ikke være en liten plass for samfunnsinteresser og for ytelse til samfunnets oppgaver i dette program? Det er i virkeligheten spørsmålet.

Hambro: Bare en enkelt bemerkning. Jeg tror at det er ganske overordentlig kortsiktig politikk å bygge på at hvalfangsten vil være en kontinuerlig inntektsgivende faktor av den betydning som den har vært i en rekke av år. Hvalfangsten synger på sitt siste vers i den form vi har hatt den. Det er hvalfangstens egne menn oppmerksom på, og det må andre være oppmerksom på. Den enorme risiko der er ved disse ekspedisjoner, blir større og større. Ikke alene trues vi av andre nasjoner på en måte som aldri før. Vi så nå sist meldingen om den nye japanske ekspedisjon. Men den synkende hvalbestand og de stadig dårligere fangstforhold gjør at man må imøtese den tid, da der vil måtte skje en omlegning, og at man meget lett kan komme til å stå overfor like vanskelige forhold som man stod overfor da den gamle fangst i Ishavet måtte legges helt ned.

Johan Wiik: Ja, jeg tillot meg å regne med overskudd på inneværende termin. Jeg tror det må være et grunnlag for det, når terminen 1947-48 gir en nettoinntekt på 127 millioner, en fortjeneste på 75 øre pr. kilo. Så jeg tror ikke det i dag finnes symptomer som tyder på at neste sesong skal bringes dit hen at vi ikke kan regne med et godt resultat, en stor, økt inntekt, kanskje tilstrekkelig til at hvalfangstselskapenes ønskemål for så vidt om å kunne gjenoppbygge flåten kan effektueres.

Jeg er ikke blind for den utvikling som hr. Hambro nevnte. Men hvis den er riktig, er det også like så riktig det hr. Mons Lid sa, at da er det kanskje grunnlag for å være en smule forsiktig med hvor langt man skal gå for å bygge ut hvalfangstnæringen videre.

Terje Wold: Det er kanskje risikabelt å legge seg bort i en sak som jeg har så liten rede på som spørsmålet om hvalfangstnæringen. Men det jeg ikke riktig har forstått i det innlegget som hr. Bettum er kommet med her i dag, er at

han protesterer mot at der ilegges avgifter, som han sier, før man har kjennskap til skattespørsmålene og hvilke skatter som vil komme til å bli lignet ut. Men er ikke forholdet det, at dette gjelder for alle næringer her i landet som får fastsatt sine priser etter prisreguleringssystemet? De får prisene fastsatt, slik som det heter i loven, med en rimelig fortjeneste. Og etter de opplysninger som bl.a. finanskomiteens formann ga her, har prisene for hvalfangstselskapene vært meget rimelige, når man sammenligner deres formuesstilling i dag med hva den var før krigen. Vårt system er jo det at prisavgiften er fastsatt slik at næringene får en rimelig fortjeneste. Jeg tror alle kan være enige om at resultatet av skatteligningene utover landet i det hele har vist at næringene sannelig har fått en rimelig fortjeneste under prisreguleringssystemet. Når det er gjort, skal skattene utskrives etter de regler vi har for skatteutskrivning.

Min konklusjon er at jeg ikke helt har forstått det grunnlag hr. Bettum har reist denne sak på.

Bettum: Jeg vil svært gjerne at min ærede komiteformann skal forstå hva jeg har forsøkt å klargjøre. Jeg sa at det foreligger en 9-årsperiode, hvor man ikke har hatt regnskapsgrunnlag i det hele tatt. Man har fullstendig vært på det gyngende hav. Man visste ikke hva man hadde tjent i den siste sesong før krigen. Man visste ikke hva hvalfangstoppgjøret ville bringe under krigen, og man visste ikke hva man ville tjene de tre år etter krigen. Man hadde ikke en gang de lovregler, skattemessig, som man skulle bygge på. Derfor var det hele helt usikkert på det tidspunkt da disse avgiftene ble fastsatt, særlig ved første gangs fastsettelse, i meget høy grad ved annen gangs fastsettelse og også ved siste gangs fastsettelse, som jeg har beskjeftiget meg spesielt med.

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 22 vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

S a k n r . 7 .

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om tollavgifter fra 1 juli 1948 (innst. S. J.)

Saken i sin alminnelighet ble satt under debatt.

Løvlien: Jeg skal ikke oppta noen debatt om innstillingen i sin helhet. Det er et punkt i innstillingen som jeg i komiteen ikke har kunnet gå med på, og det er II, b, som angår anskaffelser fra utlandet av utrustning til det militære forsvar i samband med ekstrabevilgningen av 16. mars 1948. Det er opplyst fra Regjeringen at det dreier seg om en import av krigsmateriell for 27 millioner kroner, og at det er spørsmål om tollfrihet for importen av dette materiell. Hvor meget dette vil dreie seg om, vet jeg ikke bestemt. Jeg vil gjøre oppmerksom på at jeg stemte mot bevilgningen av de 100 millioner som helhet, og jeg finner det inkonsekvent da å stemme for et tillegg til disse 100 millioner ved å bevilge tollfrihet for materiellet. Jeg vil gjerne også i denne forbindelse si at jeg ikke er så sikker på verdien av dette materiellet. Jeg har sett avismeldinger om at eksempelvis materiell som eksporteres fra Amerika, ikke skal være teknisk på høyde i dag, så det kan være et spørsmål hva verdi det er i det materiell importen omfatter. Jeg finner som sagt ingen grunn til å reise noen lang diskusjon om dette, men tar opp mitt forslag fra komiteen om at punkt II, b, ikke bifalles.

Stranger: Innstillingen er enstemmig bortsett fra det som hr. Løvlien har pekt på. Det er et par punkter i innstillingen som komiteen har en uttalelse om, som jeg vil få lov til å feste oppmerksomheten ved for den fremtidige behandling. Det gjelder for det første en uttalelse på side 2 i innstillingen om en søknad fra A/S Christiania Glasmagasin. Der sies det at man går ut fra at spørsmålet blir tatt opp påny i forbindelse med neste tariffbehandling. Jeg er fullt klar over at vi jo ikke kan pålegge departementet eller diskontere en velvillig innstilling på forhånd; men jeg tror nok at komiteens oppfatning har vært den at i dette særlige tilfelle er det grunn til å vise imøtekommenhet, og jeg vil gjerne ut fra min personlige oppfatning få understreke det. Jeg tror vi her er inne på et område av norsk produksjon som i aller høyeste grad har krav på beskyttelse.

Så er det på side 3 en uttalelse om film som brukes i filmindustrien, det vil si film som brukes til spillefilm, skolefilm, dokumentarfilm og ukerevyer; det er spørsmål om at tollen på den slags film enten blir helt sløyfet eller nedsatt, og altså behandlet på annen måte enn den film som anvendes til alminnelig fotografisk bruk. Her sies det til slutt:

«Likeledes vil en anse det ønskelig at departementet for kommende budsjett-termin ved særskilt bevilling blir bemyndiget til å tilstå tollfrihet for råfilm.»

Jeg har jo selv vært med på innstillingen i komiteen, men jeg vil allikevel si det på den måte, at jeg går ut fra at denne uttalelsen, som er nokså upresist formet, allikevel inneholder en bemyndigelse for departementet til å kunne gi tollfritagelse for den slags film allerede i kommende

budsjettperiode. Det betyr særdeles meget for norsk filmproduksjon; som ikke er blitt noe nevneverdig beskyttet hittil, om tollen på råfilmen for den slags spillefilm, dokumentarfilm, skolefilm o.s.v. som her er pekt på, kunne nedsettes eller sløyfes.

Hognestad (komiteens ordfører): Jeg skal først få rette et par trykkfeil. Det gjelder først søknad nr. 6. Der står det «Norges Industriforbund». Det skal være «Norges Idrettsforbund». Så har vi nr. 18 hvor det står «Norges Rederforbund». Det skal være «Norges Roforbund». Det har ikke noen innflytelse på konklusjonen.

Når det gjelder det spørsmål som hr. Løvlien har tatt opp, så kan jeg ikke skjønne at det er noen grunn til ikke å gi tollfrihet her likeså vel som en gjorde for den første beredskapsbevilgning. Det er for øvrig nokså vanskelig å skjelve mellom hvilke beløp som kommer inn under den første beredskapsbevilgning, og hvilke under den annen, så har en først tatt det skritt å gå vekk fra bruttobudsjettering i det ene tilfelle, finner jeg det ganske rimelig at det blir gjort også her. En annen sak er det at det kunne være tvil om det var riktig å gjøre det første gang. I realiteten vil det hr. Løvlien foreslår, ikke bety noe annet enn flere millioners forhøyelse på militærbudsjettet og tilsvarende inntekter på tollvesenets budsjett.

Angående det spørsmål som hr. Stranger nevnte om film, går jeg ut fra at departementet i henhold til den kgl. resolusjon av 20. juni 1945 har adgang til å kunne ordne det med filmfolkene, hvis man kan finne en form for tollfrihet for råfilm som kan kontrolleres, og som er tjenlig overfor filmfolkene. Råfilm er en vare som ikke produseres her i landet. Om det andre punktet som hr. Stranger var inne på, kan jeg også si at det syn han ga uttrykk for, er komiteens oppfatning.

Så var det et annet spørsmål, jeg vil henstille til departementet å ta seg av, det er så fort som mulig, å legge fram for Stortinget en teknisk revisjon av tolltariffen. Jeg går etter det kjennskap jeg har ut fra at det er på grunn av for liten arbeidshjelp at det ikke har kunnet fremme denne sak, som er en ganske stor og vidtrekkende sak. Jeg tror departementet bør sikre seg den nødvendige arbeidshjelp, slik at den forbedring som ligger i en teknisk revisjon av tolltariffen, kan bli lagt fram for Stortinget så snart som mulig.

Komiteen hadde innstillet til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Om tollavgiftene fra 1. juli 1948.

I.

De bestemmelser om tollavgifter og midlertidige tolltillegg som gjelder den 30. juni 1948 skal fremdeles være gjeldende fra 1. juli 1948.

II.

Finansdepartementet bemyndiges til i terminen 1948-49 å fritta for toll og andre avgifter:

- a) de anskaffelser til Forsvaret som skjer i henhold til Stortingets vedtak av 13 juni 1946.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

- b) de anskaffelser til det militære forsvar som skjer i henhold til den ekstraordinære beredskapsbevilgning av 16. mars 1948.

Presidenten: Hr. Løvlien har foreslått at II, b) ikke bifalles. Hr. Løvlien vil få tilkjennegitt sin hensikt ved å stemme mot II, b).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling II b) bifaltes mot 10 stemmer.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 11.15.